

Лубкей Н. П.

к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Система охорони здоров'я в Україні упродовж останніх десятиліть є вкрай неефективною, насамперед, через значну обмеженість бюджетного фінансування медицини та зростання рівня корумпованості у зазначеній сфері. Необхідність реформування системи охорони здоров'я в Україні стала очевидною. В першу чергу такі реформи мають бути спрямовані на формування ефективного механізму фінансового забезпечення даної галузі.

Дослідження теоретичних та практичних аспектів фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я здійснювали такі вітчизняні науковці, як В. Бевз, Є. Бугаєнко, З. Лободіна, К. Павлюк, С. Підгаєць, Т. Сіташ, Т. Шиптенко, О. Шкапяк та багато ін. Попри високий рівень наукових праць зазначених вчених, ситуація щодо фінансування вітчизняної системи охорони здоров'я суттєво не покращилась, що актуалізує дослідження у даному напрямі.

Для побудови ефективної моделі фінансування охорони здоров'я в Україні необхідно чітко визначити наявні проблеми фінансового забезпечення медичної галузі на сучасному етапі та намітити шляхи їх вирішення у рамках загальної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні.

Попри очевидну нездатність діючої системи охорони здоров'я в Україні задовольнити потребу більшої частини її населення у медичних послугах на належному рівні, не можна констатувати її повну неспроможність. За даними міжнародної статистики Україна по показниках кількості лікувальних закладів (5,5 на 100 тис. населення), кількості лікарняних ліжок (90,6 на 10 тис. населення), кількості лікарів (49,3 на 10 тис. населення) значно випереджає більшість країн ЄС. При цьому згідно даних, наведених у Світовій доповіді про розвиток людства у розділі «Якість медичної допомоги», показник задоволення якістю медичних послуг населення в Україні становить 23 %. За цим показником наша країна займає одне із останніх місць, навіть в порівнянні з країнами із дуже низьким рівнем розвитку [1, с. 189].

Вище зазначене свідчить про наявність в Україні певної медичної інфраструктури, кадрового потенціалу у галузі охорони здоров'я. Можна також констатувати і середній рівень технічного оснащення вітчизняних медичних закладів. Але усі ці ресурси не задіяні належним чином, що не дає змоги отримати очікуваного результату – високої якості медичної допомоги. Більшість науковців і практиків пояснюють таку ситуацію недостатністю фінансування галузі охорони здоров'я в Україні. Підтримуючи дану думку, хочемо особливо наголосити на невідповідності задекларованих у Конституції прав громадян на безоплатну медичну допомогу у державних і комунальних закладах охорони здоров'я вітчизняним реаліям [2].

Згідно із встановленими вимогами ВООЗ для забезпечення життєздатності медичної галузі загальні видатки на її фінансування мають становити щонайменше 6,5 % ВВП. Загальні видатки на охорону здоров'я в Україні (з державних та недержавних джерел) коливаються у межах 7,2 – 7,8 % ВВП [1, с. 191]. За даним показником Україна значно поступається європейським державам.

Де-юре в Україні функціонує бюджетна модель фінансування охорони здоров'я. Це означає, що в основним джерелом фінансового забезпечення даної галузі мають виступати бюджетні кошти. Насправді ж частка видатків на охорону здоров'я із зведеного бюджету у ВВП України останніми роками становить близько 4 % [3]. А це удвічі менше від мінімального рівня, визначеного вітчизняним законодавством (8 %).

Недостатність бюджетних коштів для фінансування медичної галузі призвела до того, що бюджетна модель фінансування охорони здоров'я в Україні фактично трансформувалась у систему, котра поєднує приватні та суспільні джерела фінансування галузі. Адже приватне фінансування охорони здоров'я в Україні складає 45 %, що більше за аналогічний показник у Японії, Канаді, європейських країнах та наближається до відповідного показника у США, що є країною з приватною моделлю фінансування охорони здоров'я [4, с. 93]. При цьому в структурі приватних витрат на медицину зростає частка прямих виплат громадян, і таке зростання зазвичай відбувається у формі «тіньових» готівкових платежів. У такому разі, пов'язані із цим фінансові ризики несе лише пацієнт [5, с. 194].

Проблемою є те, що в Україні показник приватного фінансування охорони здоров'я має тенденцію до зростання. При збереженні таких тенденцій вітчизняна модель фінансування охорони здоров'я може фактично стати приватною.

За даними ВООЗ, незалежно від того, яка у країні модель організації, управління та фінансування системи охорони здоров'я, 20 – 40 % фінансових ресурсів, що спрямовуються у медичну галузь, витрачаються неефективно [6, с. 98]. Із впевненістю можна стверджувати, що в Україні цей показник є ще вищим.

З 2010 року в Україні проводиться реформа системи охорони здоров'я, основними цілями якої визначено: покращення стану здоров'я населення, забезпечення справедливого і рівного доступу громадян до якісних медичних послуг, підвищення ефективності функціонування даної системи. Майже п'ять років з часу початку реформи не дали ніяких видимих результатів. Запровадження пілотних проектів реформування галузі у м. Києві, Дніпропетровській, Донецькій та Вінницькій областях, хоча і мало певні позитивні моменти, було здійснено без належного законодавчого та методичного забезпечення (що виключило можливість єдиного підходу у пілотних регіонах), проводилось без відповідного моніторингу результатів та без налагодженого зворотного зв'язку, не відповідає міжнародним стандартам.

Отже, зважаючи на вище викладене, слід визнати основну проблему стосовно фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні – законодавче

забезпечення трансформаційних процесів у галузі медицини «не наздоганяє» тих процесів, які відбуваються, а воно б мало на крок випереджати їх. Тобто, трансформаційні процеси, які на сучасному етапі стрімко проходять у сфері охорони здоров'я, є фактично некерованими і безконтрольними. А це веде до підвищення рівня корумпованості в медицині, що в умовах зменшення реальних доходів основної маси населення означає недоступність якісної медичної допомоги для більшості громадян. Слід визнати повну неспроможність законодавчих органів та контролюючих органів України у медичній галузі.

З метою удосконалення фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні необхідно:

- визначитись із вітчизняною моделлю організації та фінансування охорони здоров'я;
- визначити напрямки реформування системи охорони здоров'я та встановити строки;
- здійснювати трансформацію системи охорони здоров'я із врахуванням міжнародних стандартів;
- здійснити упорядкування нормативно-правової бази, що регламентує відносини у сфері охорони здоров'я, прийняти Медичний кодекс як основний правовий акт у даній сфері;
- збільшити частку видатків на охорону здоров'я із зведеного бюджету України;
- чітко визначити перелік медичних послуг, які мають надаватись за рахунок бюджетних коштів;
- створити ефективну систему контролю якості медичної допомоги та цільового використання коштів у даній сфері.

Список використаних джерел

1. Бевз В. П. Щодо передумов запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування в Україні / В. П. Бевз, Є. О. Бугаєнко, Т. В. Шиптенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 4. – С. 187-193.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (у редакції від 15.05.2014 р.) / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Виконання Зведеного і Державного бюджетів / Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?&cat_id=77643&stind=1.
4. Лободіна З. М. Удосконалення національної моделі фінансування охорони здоров'я / З. М. Лободіна // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 88-97.
5. Шкапяк О. Критерії і параметри раціональної моделі фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні / Олександр Шкапяк // Економічний аналіз. – 2014. – № 1. – С. 189-202.
6. Павлюк К. В. Інноваційні механізми фінансування охорони здоров'я в умовах посткризового відновлення економіки / К. В. Павлюк // Фінанси України. – 2013. – № 2. – С. 93-102.